

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

УНИВЕРЗИТЕТСКИ БИЛТЕН

јуни 2024 година
Штип

Број 346, 17 јуни 2024 година

СОДРЖИНА

РЕЦЕНЗИЈА НА РАКОПИСОТ СО НАСЛОВ „ЛИКОВНО ОБЛИКУВАЊЕ НА ТЕКСТИЛ“ ОД ВОНР. ПРОФ. М-Р ВАНЃА ДИМИТРИЈЕВА-КУЗМАНОВСКА, ТЕХНОЛОШКО-ТЕХНИЧКИ ФАКУЛТЕТ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП	3
РЕЦЕНЗИЈА НА РАКОПИСОТ „УЧЕБНИК ПО ФАРМАЦЕВТСКА ТЕХНОЛОГИЈА 2“ ОД АВТОРИТЕ ПРОФ. Д-Р ЕЛЕНА ДРАКАЛСКА-СЕРСЕМОВА, ПРОФ. Д-Р АЛЕКСАНДАР ЦВЕТКОВСКИ И ПРОФ. Д-Р БИСТРА АНГЕЛОВСКА, ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП	7
РЕЦЕНЗИЈА НА РАКОПИСОТ СО НАСЛОВ „ОПШТА ХИРУРГИЈА“ ОД АВТОРИТЕ НАСЛ. ВОНР. ПРОФ. Д-Р КОНСТАНТИН МИТЕВ, НАСЛ. ВОНР. ПРОФ. Д-Р АНДРЕЈА АРСОВСКИ, НАСЛ. ВОНР. ПРОФ. Д-Р АЛЕКСАНДАР МИТЕВСКИ, НАСЛ. ВОНР. ПРОФ. Д-Р ВЛАТКО ЦВЕТАНОВСКИ, ДОЦ. Д-Р ИЛИЈА МИЛЕВ, ДОЦ. Д-Р СТЕФАН ПЕТРОВСКИ, НАСЛ. ВОНР. ДОЦ. Д-Р ТАЃА АНГУШЕВА, ПРОФ. Д-Р КИРИЛ ЛОЗАНЧЕ, ПРОФ. Д-Р БИЛЈАНА ЕФТИМОВА И ВОНР. ПРОФ. Д-Р ТАТЈАНА ТРОЈИЌ, ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП	12
РЕЦЕНЗИЈА НА РАКОПИСОТ „ВОВЕД ВО ЛАБОРАТОРИСКА РАБОТА“ ОД ПРОФ. Д-Р МИРЕ СПАСОВ, ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП	17
РЕЦЕНЗИЈА НА РАКОПИСОТ ЗА УЧЕБНИК „ДЕНТАЛНА ТРАУМАТОЛОГИЈА“ ОД ПРОФ. Д-Р САЃА НАШКОВА, АС. Д-Р ВЕРИЦА ТОНЕВА-СТОЈМЕНОВА И АС. Д-Р СОЃА РОГОЛЕВА-ЃУРОСКИ, ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП	22
ПРЕГЛЕД НА ПРИФАТЕНИ ТЕМИ ЗА ИЗРАБОТКА НА ДОКТОРСКИ ТРУДОВИ ОД НАСТАВНО-НАУЧНИОТ СОВЕТ НА ДОКТОРСКИ СТУДИИ НА КАМПУС 3, КАМПУС 2	26
ПРЕГЛЕД НА НАСЛОВИ НА ТЕМИ ЗА ИЗРАБОТКА НА МАГИСТЕРСКИ И СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ ТРУДОВИ ОДОБРЕНИ ОД НАСТАВНО-НАУЧНИОТ СОВЕТ НА ЕДИНИЦАТА	27

Издавач:

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

Главен и одговорен уредник: проф. д-р Дејан Мираковски

Уредници: проф. д-р Мишко Џидров, м-р Ристо Костуранов

Уредник на издавачка продукција: проф. д-р Лилјана Колева Гудева

Техничко уредување: м-р Влатко Јовановски дипл. инж.

Лектор: Даница Гавриловска-Атанасовска

Печати: Печатница „2- Август“ - Штип

ISSN: 1857- 8497

**РЕЦЕНЗИЈА НА РАКОПИСОТ СО НАСЛОВ „ЛИКОВНО ОБЛИКУВАЊЕ
НА ТЕКСТИЛ“ ОД ВОН. ПРОФ. М-Р ВАНЃА ДИМИТРИЈЕВА-
КУЗМАНОСКА, ТЕХНОЛОШКО-ТЕХНИЧКИ ФАКУЛТЕТ, УНИВЕРЗИТЕТ
„ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП**

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр. 2302-68/8 од 163. редовна седница на Наставно-научниот совет на Технолошко-техничкиот факултет, одржана на ден 17.4.2024 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- д-р Пенка Ангелинова-Димитрова, редовен професор во пензија, Машински факултет, Технички универзитет – Софија, област дизајнирање на текстил и облека;

- м-р Јана Јакимовска, редовен професор, Ликовна академија, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, област сликање и сликарски техники

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис **„ЛИКОВНО ОБЛИКУВАЊЕ НА ТЕКСТИЛ“** од авторката **вон. проф. м-р Ванѓа Димитријева-Кузманоска**, наменет за студентите на прв циклус студии на Технолошко-технички факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Ракописот со наслов „Ликовно обликување на текстил“ припаѓа во научната област дизајнирање на текстил и облека и текстил според меѓународната Фраскатијева класификација.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Технолошко-технички факултет го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Учебникот со наслов „Ликовно обликување на текстил“ од вон. проф. м-р Ванѓа Димитријева-Кузманоска е наменет за изборниот предмет Ликовно обликување на текстил, кој се слуша на прв циклус студии на студиската програма Дизајн и технологија на текстил и облека во петти семестар. Според наставната програма, овој предмет носи 4 кредити и има неделен фонд на часови 2+1+1. Приложениот текст кој е поткрепен со соодветни фотографии е целосно подготвен во согласност со пропишаната Наставна програма за овој предмет и целосно ја опфаќа наставната материја. Ракописот, исто така, одговара на барањата поставени пред студентите во однос на теоретската реализација на споменатата Програма на наведениот предмет.

Податоци за обемот на ракописот: Приложениот ракопис со илустрации се состои од 171 страница А4 формат. Текстот е напишан со единечен проред со употреба на фонтот Arial со кирилична поддршка и со големина на букви 11. Текстот е илустриран со 185 слики од кои дел се авторски фотографии. Останатите слики се внимателно избрани примери од базаите на фотографии кои се дозволени за користење во образовни цели. Сите фотографии соодветствуваат со текстот и се негова соодветна илустрација. Текстуалниот дел е приспособен на потребите и нивото на студентите од студиската програма Дизајн и технологија на текстил и облека. Овој ракопис, според обемот и содржината, ги задоволува

критериумите на предметот за кој е наменет, бројот на часови со кои е застапен, како и соодветната Наставна програма. Едновремено одговара на одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачка дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Според моменталните сознанија на Комисијата, единствен претходно објавен материјал на македонски јазик на оваа тема е скриптата со ист наслов на вон. проф. м-р Ванѓа Димитријева-Кузманоска од 2015 година. Но, во оваа верзија се вклучени знаењата стекнати од долгогодишното практично искуство во работата на оваа проблематика. Оттаму, овој ракопис е пообеман преглед на материјалот и во него се гледа стремежот теоретскиот дел да се поврзе со практичниот, односно да се врзат предавањата со вежбите, со намера да се овозможи континуитет во совладувањето на наставната материја на предметот. Теоретскиот материјал е надополнет со извадоци од оригинални текстови, како со слики и дополнителни материјали од трудовите изработени во долгогодишната работа на Технолошко-техничкиот факултет.

Краток опис на содржината: Ракописот со наслов „Ликовно обликување на текстил“ е наменет за студентите од Технолошко-техничкиот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ од Штип. Учебникот содржи материјал првенствено за студентите од Технолошко-технички факултет кои го слушаат предметот Ликовно обликување на текстил, на кои презентираниите податоци во овој ракопис ќе им користат за подобро и полесно совладување на предвидената материја во наставната програма. Овој материјал се стреми да даде појасна слика за процесот на создавање на текстилни уметнички ткаенини преку ликовното обликување на текстилот и аспекти од текстилната уметност во која биле применети наведените техники. Согласно со наставната програма на предметот и нејзината структура, овој ракопис е поделен на четири посебни целини, односно поглавја.

Првото поглавје со наслов *Таписерија* претставува релативно опсежен преглед на истоимената форма на текстилна уметност. Направен е историски пресек на таписеријата како една од најстарите уметнички форми на ликовно обликуван текстил. Почнувајќи од социо-културните аспекти врзани со потребите на создавањето на оваа уметничка форма, па сè до нејзиното преминување во други текстилни и уметнички форми, ова поглавје ги презентира техниките на ткаење на таписериите; прави осврт на најзначајните изработувачи на таписерии, како и на фабриките во кои истите се изработувале; ни презентира избор на ликовни уметници кои ги изработувале нацртите и скиците по кои се изработувале таписериите; овозможува увид во дел од музеите во кои се чуваат некои од најпознатите примероци на таписерии и, конечно, ги дава на увид најважните дела кои сведочат за монументалноста на оваа ликовна форма.

Во **второто поглавје** насловено како *Ликовно-естетските вредности во народните носии* е даден преглед на ликовното обликување на текстил преку ликовните и естетските вредности во народните носии од нашата земја. Направен е приказ на основните облековни форми во народните носии, збогатен со примери каде што најмногу се користел ликовно обликуваниот текстил. Додатно, овој дел е збогатен со дадени специмени на носии кои се истражувани во повеќе региони во државата. Направен е преглед од соодветната литература која ги дава значајните примери од изработката на македонската носија во која се забележани најбогатите текстилни достигнувања преку везови, кроеви, декорации и сл.

Декоративниот текстил е насловот на **третото поглавје** и во него е прикажан широк дијапазон на примена на ликовно обликуваниот текстил во современ контекст, но и во пошироки историски рамки. Ова поглавје ја вградува историската нишка на оваа применета уметност во контекст на современите примени и потреби од ликовно обликување на текстилот. За да се покријат повеќе аспекти од употребата и функцијата на декоративниот текстил, во рамки на ова поглавје се презентирани модели изработени како дел од студентски истражувања, примери од текстил изработен во и вон државата, нивни функции, места и начини на примена, како и примероци од декоративен текстил кој е собран и систематизиран од страна на авторката при нејзините истражувања на оваа тема.

Во **четвртото поглавје** кое е насловено како *Ликовно обликуваниот текстил и неговата примена во современата облека* се разработува примената на пронајдени примери на гоблени во изработка и креирање на современа облека. Исто така, во ова поглавје се прикажани и други варијации на ликовно обликување на текстил преку приказ на модели во кои истиот е доработен во како декорација. Дадени се оригинални истражувања, илустрирани со оригинални модели изработени на факултетот во склоп на наставната програма, кои преку разни проекти се претставени во државата и надвор од неа. Тие се прикажани како илустративен материјал со цел појасно да се илустрираат начините на изработка.

Поделбата на ракописот на четири целини, како и потточките во рамките на секое поглавје се јасни, конкретни и во функција на разработување на главните теми. Во сите се дадени практични примери од создавање на ликовно обликуван текстил, така што студентите ќе можат лесно и едноставно да го разберат презентираниот материјал и оттаму полесно да се впуштат во истражување, да се инспирираат, да изработуваат нови модели, и конечно - да создадат сопствен стил со кој ќе можат да бидат препознаени во сферата на текстилниот дизајн и со изработените примери да дадат свој придонес и печат на времето кое доаѓа.

На овој начин на корисниците на овој учебник им се дава општ преглед за секој период, со главните карактеристични примероци за ликовното обликување на текстилот како творештво кое маркантно го одбележува сликарството како техника применета во текстилот. Овој материјал при неговата презентација, иако обемен, е селектиран во рамките на капацитетот и наставната програма на учебникот за овој предмет. Од презентираниот материјал може да се заклучи дека се опфатени главните наведени стилски карактеристики на развој на ликовното обликување на текстил преку избор на ликовното, уметничкото и народното творештво на териториите каде што било присутно.

Имајќи предвид дека проблематиката на овој учебник опфаќа технолошки аспекти кои се подложни на понатамошен развој, но и историско-уметнички преглед на ликовно обликуваниот текстил кој тековно се збогатува, Комисијата смета дека во иднина овој ракопис има простор за понатамошно дополнување и проширување во некои наредни изданија, со што би можел да биде релевантен и за пошироката јавност.

Согласно со горенаведените констатации, а врз основа на детална анализа на содржината на ракописот, Комисијата го дава следниов

ЗАКЛУЧОК

Овој учебник претставува уште еден обид авторката на свој начин да претстави учебен материјал со кој се дава можност за стекнувања на пошироки знаења од областа на ликовното обликување на текстилот, како и дизајнирање на нови модели преку истражувањата на традиционалниот текстил и создавање на нови текстилни ткаенини. Во создавањето на трудот авторката консултирала обемен материјал, поконкретно историска литература врзана за обработените теми. Исто така, таа прикажала голем обем на трудови од сопствените теренски истражувања во долгогодишната работа, преку бројни стручни прикази и проекти од национално и меѓународно ниво со што ракописот „Ликовно обликување на текстил“ претставува придонес кон областа и ќе им користи на истражувачите на ликовно обликуваниот текстил.

Според горенаведеното, Комисијата констатира дека ракописот со наслов „Ликовно обликување на текстил“, пријавен од вонреден професор м-р Ванѓа Димитријева-Кузманоска е напишан според програмската содржина на предметот за кој е наменет, ги задоволува критериумите за објавување и ќе им биде од голема корист на студентите за совладување на наставните содржини по истиот.

Врз основа на изнесеното, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Технолошко-технички факултет да го прифати рецензираниот ракопис со наслов „Ликовно обликување на текстил“, пријавен од авторката вонреден професор м-р Ванѓа Димитријева-Кузманоска и истиот да го одобри за користење како рецензиран учебник, а воедно и да им предложи на органите на Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип негово соодветно издавање.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Д-р Пенка Ангелинова-Димитрова, редовен професор, с.р.

М-р Јана Јакимовска, редовен професор, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА НА РАКОПИСОТ „УЧЕБНИК ПО ФАРМАЦЕВТСКА ТЕХНОЛОГИЈА 2” ОД АВТОРИТЕ ПРОФ. Д-Р ЕЛЕНА ДРАКАЛСКА-СЕРСЕМОВА, ПРОФ. Д-Р АЛЕКСАНДАР ЦВЕТКОВСКИ И ПРОФ. Д-Р БИСТРА АНГЕЛОВСКА, ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип, како и Одлуката бр.2002-101/61 од 22.4.2024 година на 319. редовна седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки, одржана на 22.4.2024 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- д-р Емилија Јаневик-Ивановска, редовен професор, Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев” – Штип, избрана во научната област фармацевтска хемија и радиофармација,
- д-р Лилјана Макрадули, насловен доцент, Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев” - Штип, избрана во научната област фармацевтска технологија

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис „УЧЕБНИК ПО ФАРМАЦЕВТСКА ТЕХНОЛОГИЈА 2” од авторите проф. д-р Елена Дракалска-Серсемова, проф. д-р Александар Цветковски и проф. д-р Бистра Ангеловска, наменет за студентите од интегриран прв и втор циклус студии на Факултетот за медицински науки, студиска програма Фармација на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

Ракописот со наслов „УЧЕБНИК ПО ФАРМАЦЕВТСКА ТЕХНОЛОГИЈА 2” припаѓа во научната област фармацевтска технологија според меѓународната Фраскатијева класификација.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Ракописот „Учебник по фармацевтска технологија 2” од авторите проф. д-р Елена Дракалска-Серсемова, проф. д-р Александар Цветковски и проф. д-р Бистра Ангеловска е наменет за студентите од интегрираниот прв и втор циклус студии на Факултетот за медицински науки, студиска програма Фармација на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

Приложениот ракопис е во согласност со наставната програма и ја опфаќа наставната материја за предметот Фармацевтска технологија 2, со предвидениот фонд на часови од 3+3 кој студентите го изучуваат во шестиот семестар.

Податоци за обемот на ракописот: Ракописот „Учебник по фармацевтска технологија 2” од авторите проф. д-р Елена Дракалска-Серсемова, проф. д-р Александар Цветковски, проф. д-р Бистра Ангеловска е даден на 314 страници, А4-формат, со проред 1 и со големина на букви 11. Обемот на овој ракопис по содржина ги задоволува критериумите според бројот на часови и според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Овој учебник е прв од ваков вид за студентите по фармација за предметот Фармацевтска технологија 2, кој истовремено можат да го користат и специјализантите од здравствена специјализација фармацевтска технологија за нивна теоретска надградба.

Краток опис на содржината: Предметот Фармацевтската технологија како еден од столбовите во формирањето на профилот на еден фармацевт претставува применета, наука и фармацевтска дисциплина која се занимава со проучување на технологијата на производство на фармацевтски форми и во аптека и во фармацевтската индустрија, со испитување на лекови, откривање на причините за расипување на лековите, стабилизација, стандардизација на лековите и суровините од растително и животинско потекло, нивно складирање, обележување, пакување и издавање во најсоодветна формулација.

До денес содржината за предметот Фармацевтска технологија 2 била само дел од учебникот по фармацевтска технологија од доајенот на фармацијата проф. Ангел Симов од Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ и на одредени учебни помагала и скрипти. Како посебен систематизиран учебник кој по својот обем и содржина ги задоволува потребите на студенти од прв циклус по фармација, но и на специјализантите по фармацевтска технологија нема објавено.

Ракописот „Учебник по фармацевтска технологија 2“ од авторите проф. д-р Елена Дракалска-Серсимова, проф. д-р Александар Цветковски и проф. д-р Бистра Ангеловска е систематизиран во 13 поглавја, обемни, сликовити и јасно разработени.

Поглавје 1: Течни фармацевтски дозирани форми. Авторите прво ги дефинираат течните фармацевтски дозирани форми како дисперзни системи при кои активната/и супстанција/и се дисперзирани во течен носач, составени од најмалку две компоненти – дисперзирана состојка и течен носач. Во ова поглавје е дадена класификацијата на течните фармацевтски дозирани форми, течностите за внатрешна примена и кои носачи за течни дозирани форми постојат.

Поглавје 2: Раствори. Во ова поглавје се објаснети дефинициите за раствори, агрегатната состојба на најголем број на активни супстанции и ексципиенси, како и значењето на познавањето на процесот на растворањето и факторите кои влијаат на него. Авторите во ова поглавје се осврнуваат на методите за подобрување на растворливоста, кои видови на раствори има со посебен осврт на вистинските раствори, растворите за перорална примена, сирупите и нивната подготовка и класификација, течните препарати за уво и течните препарати за назална примена. Кај сите овие видови на дозирани форми на раствори разработена е формулацијата, испитувањето на финалната форма и избор на амбалажа.

Поглавје 3: Екстракти. Во ова поглавје преку дефинирањето на екстрактите како концентрирани препарати со густа течна или цврста конзистенција, вообичаено добиени од сува билна или животинска суровина, авторите го прикажуваат технолошкиот процес на екстракција како одвојување на фармаколошки и биолошки активните материи од растителните или животински ткива од неактивните или инертните компоненти со помош на селективен растворувач и со примена на стандардни методи и навлегуваат во неговите специфичности во дефинирањето на фармацевтски дозирани форми. Во ова поглавје се дадени методите на екстракција, како и видовите препарати. Дадени

се спецификите на добивањето на водено-екстрактивните препарати, екстракти и тинктури, како видот на нивното пакување битно за зачувување на нивниот квалитет.

Поглавје 4: Раствори на високомолекуларни соединенија (полимери). Полимерните раствори како вид на вистински раствори кои остануваат стабилни подолго време без промена во својствата се често присутна формулација. Авторите преку вметнување на ова поглавје сакаат да ги прикажат карактеристиките на полимерните раствори, технолошката постапка за нивно приготвување, како и примената на овие формулации.

Поглавје 5: Колоидни дисперзии. Во ова поглавје се опишуваат колоидните дисперзии, нивната поделба и карактеристиките. Во поглавјето се дадени методите за нивно добивање, кинетичките појави кои се јавуваат, вискозитетот и реолошките карактеристики и начинот на постигнување на нивната стабилност. Посебен осврт е даден на структурата на липофобните колоидни честички – дисперзоиди.

Поглавје 6: Суспензии. Преку дефинирањето на суспензиите како груби дисперзни системи составени од две фази, односно нерастворени честички со пречник генерално поголем од 1 микрометар диспергирани во течен воден или неводен вехикулум (континуирана фаза, дисперзно средство), авторите со темелен пристап го објаснуваат процесот на контролирана флокулација, зета потенцијалот како услов за стабилност на овие дозирани форми преку објаснување на стерната стабилизација и реолошките карактеристики. Даваат осврт на пристапите на формулацијата на фармацевтските суспензии, помошните супстанции во формулација на суспензиите, како и на нивното производство посебно во делот на биофармацевтските аспекти при ослободување на активната супстанција.

Поглавје 7: Емулзии. Во поглавјето емулзии, кои претставуваат груби дисперзни системи, составени од две течности што не се мешаат, од кои едната е диспергирана под форма на капки (дисперзна, внатрешна, дисконтинуирана фаза, Emulgendum) во течна фаза (надворешна, континуирана, Menstrum), авторите се осврнуваат на нивната класификација, начинот на настанување, состав и употреба. Посебно внимание е посветено во делот каде што се објаснува улогата на емулгаторите и постапките за стабилизирање на емулзиите, нивната изработка и користење на методи за проценка на нивната стабилност.

Поглавје 8: Микроемулзии. Во ова поглавје детално се разработени микроемулзиите како дозирани форми кои се дефинираат како хомогени, бистри, транспарентни, термодинамички стабилни дисперзии со ниска вискозност, составени од масло и вода, стабилизирани со сурфактант вообичаено во комбинација со косурфактант. Настануваат спонтано без употреба на енергија. Поглавјето содржи осврт на типови на микроемулзии, методи на нивна формулација и параметри за евалуација на микроемулзиониот систем. Посебен дел во ова поглавје е посветен на наноемулзиите кои припаѓаат во групата на т.н. нанодисперзни системи составени од капки масло и окружени со мономолекуларен филм (најчесто од фосфолипид - лецитин) и вода.

Поглавје 9: Полуцврсти препарати за примена на кожа. Од фармацевтско-технолошки аспект полуцврстите препарати претставуваат раствори, емулзии (В/М, М/В) или суспензии со можни комбинации, во полуцврста конзистенција кои можат да бидат изработени и стерилно согласно

со барањата и местото на апликација и кои спаѓаат во група на често користени формулации. Заради ова, авторите ова поглавје го започнуваат со податоци за анатомски-физиолошките особини на кожата, чие познавање е предуслов за пристапот на изработка на овие форми. Во ова поглавје се опишани трансдермалните фластери, нивната примена, предностите и недостатоците. Посебен дел е посветен на полуцврстите препарати, подлогите, мастите, кремите, геловите, пастите, како и методите за нивно испитување.

Поглавје 10: *Препарати за инхалација.* Поради спецификите на користење, начинот на добивање и содржината на активните и помошните супстанции, препаратите за инхалација се составен дел на овој учебник. Тие претставуваат течни или цврсти препарати во форма на пареа, аеросол или прашок, наменети за употреба во респираторниот тракт за постигнување на локално или системско дејствување и содржат една или повеќе лековити супстанции растворени или диспергирани во соодветен вехикулум. Авторите во ова поглавје се осврнуваат на препаратите за инхалација со дозатор, прашоци за инхалација и течни препарати за распрскување.

Поглавје 11: *Ректални препарати.* Согласно со студиската програма и ректалните препарати се дел од учебникот по фармацевтска технологија 2. Авторите поради спецификата на нивното користење даваат вовед во анатомијата и физиологијата на ректумот, за да овозможат разбирање на принципите на апсорпцијата на лековите и факторите кои влијаат на апсорпцијата на лековите во ректумот. Супозиториите како најкористена форма се детално објаснети од авторите во ова поглавје, со посебен осврт на подлогите кои се користат за нивна изработка, со факторот поврзан со изборот на активната супстанција, помошните супстанции кои се користат во процесот на формулацијата, како и процесот на изработка и употреба, посебно за педијатриски пациенти.

Поглавје 12: *Вагинални препарати.* Ова поглавје ги обработува фармацевтските форми за вагинална примена, фармацевтско-технолошките испитувања, како и видовите на вагиналните препарати - полуцврсти и цврсти формулации.

Поглавје 13: *Современи фармацевтски облици – селектирани поглавја.* Современиот развој на фармацевтската технологија води кон развој на нови фармацевтски облици, па затоа авторите во оваа поглавје направија осврт во делот на дефинирање на составот и структурата, формулацијата, производството и испитувањето на липозомите, ниозомите, дендримери, ПАМАМ дендримери, циклодекстрини и осмотски пумпи како системи за контролирана испорака на лековите.

Библиографските единици, вкупно 189, користени при пишување на учебникот правилно се цитирани во АПА стил.

ЗАКЛУЧОК

Ракописот „Учебник по фармацевтска технологија 2“ од авторите проф. д-р Елена Дракалска-Серсемова, проф. д-р Александар Цветковски и проф. д-р Бистра Ангеловска наменет за студентите од интегрираниот прв и втор циклус на студии на Факултетот за медицински науки, студиска програма Фармација на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, а наменет за предметот Фармацевтска технологија 2 од шести семестар е прв учебник од овој вид за оваа област. Ракописот е од несомнено

значење за изучување на проблематиката од фармацевтската технологија и современите пристапи во формулацијата на дозираните фармацевтски препарати. Ова е од посебно значење, бидејќи развојот на новите хемиски структури на современите лекови, зависноста на промената на внатрешната структура на активната компонента која влијае на подобрување на дејството значително влијае на технолошкиот приод во изработката на соодветната формулација, добивање на стабилна форма со максимално искористување. Понудените содржини се претставени на начин кој овозможува целосно разбирање на суштината на главните принципи на современата технологија на фармацевтските препарати.

Врз база на сето погоре кажано, а врз основа на стандардите, критериумите и индикаторите предвидени со методологијата за вреднување и објавување на учебници, Рецензентската комисија има особена чест да му предложи на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, ракописот **„Учебник по фармацевтска технологија 2“** од авторите **проф. д-р Елена Дракалска-Серсемова, проф. д-р Александар Цветковски и проф. д-р Бистра Ангеловска** да го прифати за објавување во е-библиотеката на Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Д-р Емилија Јаневик-Ивановска, редовен професор, с.р.

Д-р Лилјана Макрадули, насловен доцент, с.р.

**РЕЦЕНЗИЈА НА РАКОПИСОТ СО НАСЛОВ „ОПШТА ХИРУРГИЈА”
ОД АВТОРИТЕ НАСЛ. ВОНР. ПРОФ. Д-Р КОНСТАНТИН МИТЕВ,
НАСЛ. ВОНР. ПРОФ. Д-Р АНДРЕЈА АРСОВСКИ, НАСЛ. ВОНР. ПРОФ.
Д-Р АЛЕКСАНДАР МИТЕВСКИ, НАСЛ. ВОНР. ПРОФ. Д-Р ВЛАТКО
ЦВЕТАНОВСКИ, ДОЦ. Д-Р ИЛИЈА МИЛЕВ, ДОЦ. Д-Р СТЕФАН ПЕТРОВСКИ,
НАСЛ. ВОНР. ДОЦ. Д-Р ТАЊА АНЃУШЕВА, ПРОФ. Д-Р КИРИЛ ЛОЗАНЧЕ,
ПРОФ. Д-Р БИЛЈАНА ЕФТИМОВА И ВОНР. ПРОФ. Д-Р ТАТЈАНА ТРОЈИЌ,
ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ”
ВО ШТИП**

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип, како и Одлуката бр. 2002-77/13 од 318. редовна седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки, одржана на 18.3.2024 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- д-р Ацо Димов, редовен професор, Медицински факултет при Универзитет „Св. Кирил и Методиј”, избран во научната област детска хирургија,
- д-р Игор Кафтанчиев, редовен професор, Медицински факултет при Универзитет „Св. Кирил и Методиј”, избран во научната област трауматологија за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис **„ОПШТА ХИРУРГИЈА” од авторите насловен вонреден професор д-р Константин Митев, насловен вонреден професор д-р Андреја Арсовски, насловен вонреден професор д-р Александар Митевски, насловен вонреден професор д-р Влатко Цветановски, доцент д-р Илија Милев, доцент д-р Стефан Петровски, насловен вонреден доцент д-р Тања Анѓушева, професор д-р Кирил Лозанче, вонредни професор д-р Билјана Ефтимова и вонреден професор д-р Татјана Тројиќ**, наменет за студентите на прв циклус студии на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

Ракописот со наслов „Општа хирургија” припаѓа во научната област општа хирургија.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Учебникот „Општа хирургија” од проф. д-р Константин Митев, проф. д-р Андреја Арсовски, проф. д-р Александар Митевски, проф. д-р Влатко Цветановски, доц. д-р Илија Милев, доц. д-р Стефан Петровски, доц. д-р Тања Анѓушева, проф. д-р Кирил Лозанче, проф. д-р Билјана Ефтимова и проф. д-р Татјана Тројиќ е наменет за студенти на прв циклус студии на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев” во Штип. Учебникот е првенствено наменет да служи како основна литература за изучување на предметот Хирургија 1 кој се слуша како задолжителен предмет во IX семестар, со 6 ЕКТС, неделен фонд на часови 3+2+1, со вкупно 180 часови на студиската програма Општа медицина. Покрај наведеното учебникот содржи и дел од предметните програми на следниве предмети: Општа хирургија, кој се слуша како задолжителен предмет во VI семестар, со 6 ЕКТС, број на часови 2+2+0, со

вкупно 60 часови на студиската програма Дентална медицина, Хирургија со нега, кој се слуша како задолжителен предмет во V семестар со 7 ЕКТС, со неделен фонд на часови 3+3+5, вкупно часови во семестар 165 на студиската програма Медицински сестри/Медицински техничари и Хирургија со одбрани поглавја од ортопедија и трауматологија, задолжителен предмет од VI семестар, со 7 ЕКТС, неделен фонд на часови 3+3+5, со вкупен фонд 165, на студиската програма Дипломирана акушерка/акушер.

Учебникот „Општа хирургија” многу детално и концизно ја опфаќа целата предвидена наставна програма за предметот Хирургија 1, а што се однесува до останатите предмети во значаен дел го олеснува совладувањето на материјата, овозможувајќи им на студентите основен извор кој содржи најголем дел од предметната програма и е значаен патоказ кон стекнување на основните знаења за изучување на предметот.

Податоци за обемот на ракописот: Ракописот е напишан на македонски јазик, на 115 страници. Компјутерски обработен текст во формат 201x280 mm, поставен во две колони. За основниот текст употребен е фонт Minion Pro, со големина 10 и проред 12, маргини на страниците 2,5 cm од долу и внатре, 1,3 cm од горе и 1,77 од надвор.

Ракописот е илустриран со 69 слики и шеми и содржи 24 табели, поделени во 18 тематски целини:

1. Историјат на современата хирургија;
2. Антисепса и асепса;
3. Течности електролити и ацидобазни нарушувања;
4. Траума и политраума;
5. Шок;
6. Хемостаза;
7. Трансфузија на крв;
8. Хируршки инфекции;
9. Рани;
10. Изгореници;
11. Анестезија;
12. Болка;
13. Предоперативно иследување на пациентите, проценка на ризик и подготовка за операција;
14. Хируршка онкологија;
15. Трансплантација на органи;
16. Клиничка исхрана на пациенти – нутритивен пристап;
17. Генетика во хирургија;
18. Постоперативни компликации.

На крајот од секоја целина е наведена користена литература со вкупно 145 референци во целиот учебник. Предложениот ракопис е во согласност со Студиската програма и со одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип, и во целост ја покрива наставната материја предвидена за 5 (пет) часа неделно т.е. 180 (сто и осумдесет) часови по семестар.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Во овој параграф неодминливо е да се спомене првиот учебник од областа на општата хирургија со идентичен наслов објавен од проф. д-р Јован Пановски во далечната 1979 година, којшто како прв ваков учебник напишан на македонски јазик со својот квалитет долго време беше главно учебно помагало на идните лекари во Македонија и кој сè уште во многу хируршки установи е препорачана литература и покрај застареноста. Учебникот „Општа хирургија“ би претставувал прв обид да се издадат најсовремените сознанија, факти и ставови за областа која толку добро беше опфатена од страна на професорот Пановски пред многу, многу години иако одредени теми се обработени како дел од повеќе учебници кои покрај општа, опфаќаат и специјална хирургија. До овој момент ваков учебник којшто одговара на обемот и потребите на наставната програма за предметот Хирургија 1, како и останатите наведени предмети не е објавен на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Краток опис на содржината: Учебникот „Општа хирургија“ од проф. д-р Константин Митев, проф. д-р Андреја Арсовски, проф. д-р Александар Митевски, проф. д-р Влатко Цветановски, доц. д-р Илија Милев, доц. д-р Стефан Петровски, доц. д-р Тања Анѓушева, проф. д-р Кирил Лозанче, проф. д-р Билјана Ефтимова и проф. д-р Татјана Тројиќ е систематизиран во 18 поглавја.

Во првото поглавје со поднаслов „Историјат на современата хирургија“ се дефинира поимот хирургија и се дава краток историјат на развитокот на хирургијата низ вековите до денес. На крајот е опишан развојот на хирургијата во Македонија почнувајќи од поствоениот период.

Во второто поглавје со поднаслов „Антисепса и асепса“ се дефинира и се наведува значењето на поимите антисепса и асепса во хирургијата се опишуваат основните антисептици и карактеристиките на нивната примена и се објаснува значењето на основните методи на асептична работа.

Третото поглавје со поднаслов „Течности, електролити и ацидобазни нарушувања“ содржи опис на составот на телесните течности во организмот, патофизиолошките нарушувања класифицирани како нарушувања на волумен, нарушувања на концентрација и нарушувања на состав, како и основните видови на ацидобазни нарушувања. По дефинирање на секое од наведените нарушувања се опишуваат етиологијата, клиничките карактеристики и третманот.

Поимите траума, мултитраума и политраума, базичните скор системи за евалуација на тежината на повредата и системскиот инфламаторен одговор на организмот на повредата детално се објаснети во четвртото поглавје „Траума и политраума“, каде што се опишуваат и основните постапки за згрижување и третман. Во посебни делови се опишани етиологијата, клиничките карактеристики и третманот на краш и бласт повредите како комплексни физички повреди.

Во петтото поглавје со поднаслов „Шок“ се дефинираат различните видови на шок со опис на етиологијата, патофизиолошките карактеристики, клиничката слика и принципите на третман.

Физиолошките карактеристики на хемостазата, состојбите кои се поврзани со нарушување на хемостазата со клиничките карактеристики и постапките на третман се опишани во шестото поглавје со поднаслов „Хемостаза“.

Основните карактеристики на крвните групи од кои зависат принципите на трансфузија на крв и крвни деривати се опишани во седмото поглавје со поднаслов „Трансфузија на крв“, каде што се објаснети најчестите компликации од ваквата постапка. Во посебен дел е опишана постапката на добивање, составот и апликацијата на крвните деривати.

Во осмото поглавје „Хируршки инфекции“ јасно се дефинираат поимите инфламација, инфекција и сепса, како и основната поделба на хируршките инфекции со посебен осврт на секој поединечен облик на инфекција од таа поделба. На крајот се објаснети принципите на хируршката микробиологија од што зависи и апликацијата на антибиотската терапија во хирургијата.

Во деветтото поглавје со поднаслов „Рани“ се дефинира поимот рана со посебен опис на етиологијата, карактеристиките и третманот на сите поединечни видови, што е претставено со убави илустрации од сопствената пракса. Поголавјето завршува со концизен опис на фазите на зараснување на раните.

Десеттото поглавје „Изгореници“ опфаќа дефинирање, класификација, клинички карактеристики и начини на третман на изгореници што мора да биде дел од општото знаење на секој студент.

Значењето на анестезијата во хируршката пракса со детали од историскиот развој, различните видови на анестезија со карактеристики на основните анестетици се објаснети во единаесеттото поглавје „Анестезија“.

Во дванаесеттото поглавје „Болка“ се дефинира, класифицира и се објаснува механизмот на болка со опис на постапките кои стојат на располагање за нејзино совладување, што е еден од основните предуслови за развојот на хирургијата и успешниот хируршки третман.

Во тринаесеттото поглавје „Предоперативно иследување на пациентите, проценканаризикиподготовказаоперација“ се опишани основните карактеристики и значењето на предоперативното и постоперативното менаџирање со пациентите кои се изложени на оперативен третман.

Четиринаесеттото поглавје „Хируршка онкологија“ содржи општ приказ на основните карактеристики на дијагностицирањето и терапијата на малигните заболувања со акцент на есенцијалното значење на хируршкиот третман.

Терминологијата, значењето на имуносупресијата, како и застапеноста на трансплантацијата на различни органи се убаво опишани во петнаесеттото поглавје „Трансплантација на органи“.

Шеснаесеттото поглавје „Клиничка исхрана на пациенти – нутритивен пристап“ ги објаснува основните принципи и постапки за правилна исхрана на хируршките пациенти, со осврт кон карактеристични состојби како што е дијабетесот, на пример.

Основните концепти на генетиката, генетските заболувања и поврзаноста на генетиката со хируршката пракса се опишани во седумнаесеттото поглавје од овој учебник со поднаслов „Генетика во хирургијата“.

Морбидитетот е неодминлив дел од хируршката пракса и деталното познавање на сите можни постоперативни компликации, како и прогнозата и можностите за успешен третман се одлика на секој успешен хирург. Оттука и значењето на осумнаесеттото поглавје од овој учебник „Постоперативни компликации“, каде што навистина концизно се објаснети скоро сите можни компликации независно од видот на хируршкиот третман.

ЗАКЛУЧОК

Учебникот „Општа хирургија“ претставува значајно дело, единствен во својата содржина од таа област достапен на македонски јазик. Во учебникот наставните целини се елаборирани системски и прегледно, на лесен и разбирлив говор, што е основен предуслов студентите лесно да ја следат, восприемаат и да ја разберат суштината на основните, општи поими во хирургијата. Учебникот ги следи методите, активностите и дидактичките насоки за реализација на наставната програма. Наставната материја е изнесена од авторите со користење на научно проверени теории и стручна терминологија кои се приспособени на начин што студентот и стручната јавност може да ги разберат, согласно со стекнатите предзнаења и спознајните способности, со што го поттикнува читателот на учење со разбирање. Користените слики, табели и шематски прикази даваат придонес кон совладување на наставната материја. Основните хируршки поими понатаму ќе им овозможат разбирање на пристапот, евалуацијата и третманот на хируршките пациенти, како и ќе претставува темел за понатамошно надградување. Секако, таа е еднакво корисна и за веќе дипломираните студенти како прирачник во секојдневната работа.

Учебникот е напишан на разбирлив, стандарден македонски јазик, а текстовите се прегледни овозможувајќи самостојно совладување на материјалот.

Имајќи го предвид изнесеното, како и намената на овој ракопис, со задоволство му препорачуваме на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип да го прифати ракописот „Општа хирургија“ – учебник од авторите проф. д-р Константин Митев, проф. д-р Андреја Арсовски, проф. д-р Александар Митевски, проф. д-р Влатко Цветановски, доц. д-р Илија Милев, доц. д-р Стефан Петровски, доц. д-р Тања Анѓушева, проф. д-р Кирил Лозанче, проф. д-р Билјана Ефтимова и проф. д-р Татјана Тројиќ за објавување.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Д-р Ацо Димов, редовен професор, с.р.

Д-р Игор Кафтанчиев, редовен професор, с.р.

**РЕЦЕНЗИЈА НА РАКОПИСОТ „ВОВЕД ВО ЛАБОРАТОРИСКА РАБОТА”
ОД ПРОФ. Д-Р МИРЕ СПАСОВ, ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ,
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” ВО ШТИП**

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип, како и Одлуката бр.2002-101/62 од 22.4.2024 година на 319. редовна седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки, одржана на 22.4.2024 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- д-р Ицко Ѓорѓоски, редовен професор, Природно-математички факултет на Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, избран во научната област биологија - физиологија и имунологија;

- д-р Емилија Јаневик-Ивановска, редовен професор, Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, избрана во научната област фармацевтска хемија и радиофармација

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис **„Вовед во лабораториска работа”** од авторот **проф. д-р Мире Спасов**, наменет за студентите на прв циклус на тригодишните стручни студии – студиска програма Медицински лаборанти на Факултетот за медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

Ракописот со наслов **„Вовед во лабораториска работа“** припаѓа во научната област биохемија и физиологија, според меѓународната Фраскатијева класификација.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Ракописот **„Вовед во лабораториска работа”** од авторот **проф. д-р Мире Спасов** е наменет за студентите на прв циклус на тригодишните стручни студии – студиска програма Медицински лаборанти на Факултетот за медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

Приложениот ракопис е во согласност со наставната програма и ја опфаќа наставната материја за предметот Вовед во лабораториска работа, со предвидениот фонд на часови од 2+0 кој студентите го изучуваат во првиот семестар.

Податоци за обемот на ракописот: Ракописот **„Вовед во лабораториска работа”** од авторот проф. д-р Мире Спасов е даден на 110 страници и 77 слики во А4-формат, со проред 1 и со големина на букви 11. Обемот на овој ракопис по содржина ги задоволува критериумите според бројот на часови и според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Овој учебник е наменет за студентите на прв циклус студии на студиската програма на тригодишните стручни студии – Медицински лаборанти на Факултетот за медицински науки на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

Краток опис на содржината: Предметот Вовед во лабораториска работа претставува еден од основните предмети за вовед на новите студенти во организацијата и работењето на една лабораторија. Студентската научна

лабораторија од своја страна претставува место каде што се учат основните експериментални вештини со систематско извршување на збир на пропишани и соодветно дизајнирани експерименти. Изведувањето експерименти со свои раце не е само возбудливо искуство, туку е исто така важно бидејќи подразбира учење преку правење и работење. Исто така, го олеснува разбирањето на концептите на науката. Експериментите и работата во лабораторија имаат намера да развијат основни вештини за мерење; ракување со некои вообичаени мерни инструменти, опрема и хемикалии; поставување на едноставен апарат; ракување со микроскоп и подготовка на слајдови; правење набљудувања; собирање податоци и нивно презентирање во соодветен формат; толкување и донесување заклучоци и подготовка на извештај.

Постојат одредени правила и прописи со кои секој студент мора да биде запознаен пред да преземе практична работа во лабораторија. Студентот треба да биде запознаен со општите капацитети и опремата достапна во лабораторијата и да ги следи правилата и прописите, а сето тоа е дадено во учебникот „Вовед во лабораториска работа“.

Ракописот „Вовед во лабораториска работа“ од авторот проф. д-р Мире Спасов е систематизиран во 12 поглавја, обемни, сликовито и јасно разработени.

Поглавје 1: Поим за лабораториска работа, вовед и пристап, видови на лаборатории.

Авторот прво го дефинира современиот контекст на улогата на медицинските лаборатории кои претставуваат неизоставен дел од дијагностиката, терапијата и истражувањето. Во ова поглавје се дадени основните функции и цели на медицинските лаборатории, нивна поделба согласно со нивната работа, како и видови на анализи кои се вршат во лабораториите.

Поглавје 2: Организација на лабораториската работа од прием на материјал за анализа до издавање на резултати.

Во ова поглавје е објаснета организацијата на работата во лабораторијата како современо организиран интегриран систем во која работи високопрофесионален и стручен кадар применувајќи специфични техники на работа соодветни на опремата со која е опремена лабораторијата и дефинирање на работниот процес. Авторот во ова поглавје се осврнува на структурата на лабораториската работа како организиран систем кој располага со потребна опрема која дава можност за обезбедување на лабораториска дијагностика според највисоки стандарди, висококвалификуван, професионален и стручен кадар и да биде вклучена во меѓународната контрола на квалитет односно да поседува сертификат за нејзина акредитираност.

Поглавје 3: Структура на лабораториската работа, техники за работа во лабораторијата и нивна соодветност.

Во ова поглавје преку дефинирањето на работењето на клиничко-биохемиската лабораторија, авторот се осврнува на фактот дека валидноста на добиените резултати од лабораториските испитувања не зависи само од технички добро изработената анализа, туку и од правилниот начин на земање на материјалот за анализа. Во ова поглавје се обработени техниката за земање на крв, техники за пипетирање на серум и техниките за центрифугирање како основни за работа во медицинска лабораторија.

Поглавје 4: Потребна опрема и апарати за работа во лабораторија

За успешно спроведување на лабораториски експерименти, есенцијално

е користењето на соодветни алатки и опрема. За таа цел авторот детално се осврнува на сите мерни инструменти кои се составен дел на лабораториите, како просториите каде што се земаат и приготвуваат примероците за анализа. Детално се разработени специфичностите на просториите наменети за изработка на хематолошки анализи и за биохемиски и имунолошки анализи.

Поглавје 5: Набавка на реагенси, чување и подготовка на хемикалии

Во ова поглавје авторот многу детално се задржува на начинот на кој треба секој кој работи во лабораторија треба да пристапи во набавката, чувањето и подготовката на хемикалиите со кои работи. Спецификите на обележувањето и чувањето согласно со агрегатната состојба, различните смеси на соединенија, хемиските карактеристики и разграничувањето на органски од неоргански материи се јасно разграничени и објаснети преку примери. Авторот посебен дел во ова поглавје посветува на правилата на однесување за работа во лабораторија.

Поглавје 6: Лаборатории и видови на анализи во зависност од типот на лабораторијата

Преку дефинирањето на типовите на лабораториите и видовите на анализите кои се изведуваат во нив, на почетокот од ова поглавје авторот прави јасно разграничување на нивните специфики. Поделбата на микробиолошка, односно бактериолошка лабораторија, цитолошка лабораторија, патохистолошка лабораторија, форензичка лабораторија и биохемиска лабораторија овозможува да се објаснат чекорите на работа во секоја од нив вклучително и начините на земањето на примероци и нивна подготовка и во исто време разграничат специфичностите за да се избегнат сите видови на грешки и превиди во работењето. Во ова поглавје авторот дава и детален опис на инструментите и апаратурата која се користи и принципите на нивната работа.

Поглавје 7: Рутински амбулантски анализи и елиминација на можни грешки во лабораториската дејност

Авторот го започнува поглавјето со објаснување на потенцијалните ризици при изведување на рутинските амбулантски анализи, елиминацијата на можни грешки како и значајноста да се селектираат само оние тестови кои во дадената ситуација имаат клиничка важност. Преку дефинирањето на референтна вредност во ова поглавје, авторот сака да ја потенцира важноста од нивната употреба, како и тоа дека референтни вредности зависат од методот на работа во лабораторијата и варираат помеѓу лабораториите, но во границите на нормалните вредности. Посебно внимание е посветено во делот каде што се објаснува улогата на ендогените и егзогените фактори кои влијаат врз резултатите на биохемиските параметри.

Поглавје 8: Безбедност и заштита во лабораторија, стерилизација и дезинфекција

Во ова поглавје детално се разработени правилата за работа во лабораторијата, како користење на соодветна работна облека, одржувањето на редот и хигиената во лабораторијата, организација на работното место и внимателно ракување со реагенсите кои може да се испарливи и запаливи. Како составен дел на поглавјето се објаснети процесите на дезинфекција и стерилизација – нивните цели, видови, начини на реализација и средствата кои се користат. Во состав на ова има и детален приказ на инструментите кои се користат и принципите на нивната работа.

Поглавје 9: Лабораториска пракса, контрола на квалитетот и улогата на медицинскиот лаборант

На важноста на добрата лабораториска пракса која претставува начин на управување со лабораторијата со кој се гарантира квалитетот на резултатите кои се добиваат од спроведените анализи и ја подобрува работата во лабораторијата, авторот посветува цело поглавје во ракописот. Во поглавјето посебно е разработен начинот на контрола во биохемиската лабораторија со осврт на елементите кои гарантираат квалитет на работа и на добиените резултати заедно со системот на менаџирање на квалитет преку методологијата на планирање, проверка и дејствување.

Поглавје 10: Водење на лабораториски дневник и издавање на резултати

Според авторот, водењето на лабораториски дневник е критичен за континуитет во работењето на една лабораторија и претставува хронолошки опис на работата во лабораторијата, електронски или во хартиена форма. Начинот на водењето на лабораториски дневник и неговите составни делови се детално прикажани во ова поглавје преку примери од биохемиски лаборатории.

Поглавје 11: Правила за работа во лабораторија, етика и професионалност

Согласно со студиската програма и спецификата на работењето на медицинските лаборанти во една лабораторија, во ова поглавје од учебникот авторот се осврнува на правилата за работа, посебно во биохемиската лабораторија, мерките на претпазливост во работењето, посебно при работењето со биолошки материјал. Во исто време детален осврт има на правилата за користење на хемикалиите и реагенсите, класификацијата, складирањето и чувањето на опасни супстанции. Медицинската етика при работа во медицинска лабораторија и професионалноста во работењето и доверливоста се делови на кои авторот се фокусира во последниот дел од ова поглавје.

Поглавје 12: Надворешна контрола на квалитет

Последното поглавје од ракописот ја објаснува надворешната контрола на квалитет и процесот на акредитација на медицинските лаборатории, која обезбедува доверба во квалитетот, непристрасно и независно спроведување на испитувањата и контрола на работата, што е од нивно суштинско значење. Преку детален опис на чекорите за постапката за акредитација, авторот претставува јасни насоки за нивна имплементација. Во последниот дел на ова поглавје авторот посочува кои лаборатории може да бараат акредитација, кои се критериумите за добивање на истата и како да се имплементираат националните и/или меѓународните стандарди.

Библиографските единици, вкупно 10 користени при пишување на учебникот правилно се цитирани во АПА стил.

ЗАКЛУЧОК

Ракописот „ВОВЕД ВО ЛАБОРАТОРИСКА РАБОТА“ од авторот проф. д-р Мире Спасов наменет за студентите на прв циклус на тригодишните стручни студии – студиска програма Медицински лаборанти на Факултетот за медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, е прв учебник од овој вид за оваа област. Ракописот е од несомнено значење за изучување на принципите на работа во медицинските лаборатории на студентите. Учебникот претставува еден спој на теоретски и научни сознанија при објаснување на принципите и механизмите на работење и практични примери од работење, кои како една целина даваат

основа истиот да се користи не само за време на студирањето, туку и да биде дел од секојдневието во секоја медицинска лабораторија.

Понудените содржини се претставени на начин кој овозможува целосно разбирање на суштината на главните принципи на работењето во една современа медицинска лабораторија.

Врз база на сето погоре кажано, а врз основа на стандардите, критериумите и индикаторите предвидени со методологијата за вреднување и објавување на учебници, Рецензентската комисија има особена чест да му предложи на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, ракописот **„Вовед во лабораториска работа“** од авторот **проф. д-р Мире Спасов** да го прифати за објавување во е-библиотеката на Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Д-р Ицко Ѓорѓоски, редовен професор, с.р.

Д-р Емилија Јаневик-Ивановска, редовен професор, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА НА РАКОПИСОТ ЗА УЧЕБНИК „ДЕНТАЛНА ТРАУМАТОЛОГИЈА“ ОД ПРОФ. Д-Р САЊА НАШКОВА, АС. Д-Р ВЕРИЦА ТОНЕВА-СТОЈМЕНОВА И АС. Д-Р СОЊА РОГОЛЕВА-ЃУРОСКИ, ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр. 202-113/73 од 320. редовна седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки, одржана на 30.5.2024 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- д-р Цена Димова, редовен професор, Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, избрана во научната област орална хирургија,
- д-р Катерина Златановска, вонреден професор, Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, избрана во научната област протетика

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис „Дентална трауматологија“ од проф. д-р Сања Нашкова, ас. д-р Верица Тонева-Стојменова и ас. д-р Соња Роголева-Ѓуроски, наменет за студентите на студиската програма Дентална медицина, интегрирани студии од прв и втор циклус на Факултет за медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Ракописот со наслов „Дентална трауматологија“ припаѓа во научната област стоматологија, според меѓународната Фраскатијева класификација.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Ракописот со наслов „Дентална трауматологија“ од проф. д-р Сања Нашкова, ас. д-р Верица Тонева-Стојменова и ас. д-р Соња Роголева-Ѓуроски е целосен материјал кој е соодветен со наставниот план и содржините на предметот Дентална трауматологија, кој на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип се изучува како избран предмет на студиската програма Дентална медицина, интегрирани студии на прв и втор циклус, во X семестар, со фонд на часови 2+0+0 и се вреднува со 2 кредити.

Податоци за обемот на ракописот: Ракописот „Дентална трауматологија“ од проф. д-р Сања Нашкова, ас. д-р Верица Тонева-Стојменова и ас. д-р Соња Роголева-Ѓуроски е даден на 210 страници и 200 слики во А4-формат, со проред 1 и со големина на букви 11. Обемот на овој ракопис по содржина ги задоволува критериумите според бројот на часови и според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Потребата од создавање на ваков учебник е во релација со недостигот на соодветен наставен материјал за студентите од интегрирани студии на прв и втор циклус на студиската програма Дентална медицина на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Краток опис на содржината: Предметот Дентална трауматологија претставува еден од основните предмети за запознавање на студентите со повредите на забите и забно-потпорниот апарат, како и начините на нивното згрижување. Секоја поединечна глава ја обработува проблематиката на која е посветена, од сите аспекти: етиолошки, епидемиолошки, клиничко-дијагностички, патолошки, терапевтски и прогностички. Посебно внимание е посветено на денталните повреди во детска возраст, каде што се и најчести. Разните клинички случаи следени и по неколку години по повредата, презентирани во учебникот, се во функција на подобро разбирање и совладување на обемената трауматолошка проблематика.

Ракописот „Дентална трауматологија“ од проф. д-р Сања Нашкова, ас. д-р Верица Тонева-Стојменова и ас. д-р Соња Роголева-Ѓуроски е напишан на лесен и разбирлив јазик, целокупната материја е распределена во 12 поглавја, обемни, сликовито и јасно разработени. Освен она што се однесува на повредите на забите, дадено е и сè што е блиску поврзано со основната проблематика која се разработува, со цел полесно разбирање на истата.

Поглавје 1: Епидемиолошки карактеристики и класификација. Во првото поглавје авторите ги наведуваат причините поради кои може да настанат денталните повреди и во продолжение е наведена класификацијата на повредите предложена од Andreassen заснована на систем адаптиран од СЗО. Во ова поглавје се опфатени повредите на забите, потпорните структури, гингивата и оралната слузокожа, базирано на анатомски, терапевтски и прогностички основи. Предложената класификација може да се применува за млечна и трајна дентиција.

Поглавје 2: Дијагноза и план на терапија. Во ова поглавје се опишани методите на клиничко проследување на повредите: инспекција, палпација, перкусија, просветлување, тест на виталитет, рендгенолошки наод и фотографско регистрирање на повредата со цел полесно поставување на дијагнозата и преземање на терапевтски мерки.

Поглавје 3: Фрактури прва класа. Авторите ја дефинираат повредата, причините поради кои најчесто настанува овој вид на некомплицирани повреда на забната коронка, клиничкиот наод и терапевтските аспекти на настанатата повреда.

Поглавје 4: Фрактури втора класа. Авторите даваат објаснување за тоа што претставува овој вид на повреда, наведени се причините поради кои настанува, клиничкиот наод, терапевтските аспекти заедно со методите на реставрација и посттрауматското следење и прогнозата на повредата.

Поглавје 5: Фрактури трета класа. Во ова поглавје е опишана комплицирана фрактура на забната коронка, ткивата кои ги вклучува, биолошките и клинички аспекти, клиничкиот наод, заедно со терапевтските постапки и третманот кај заби со незавршен и завршен раст на корен и трауматски експонирана пулпа. Наведени се предностите и недостатоците на методите, посттрауматското следење и прогнозата на повредата.

Поглавје 6: Фрактури четврта класа. Наведена е терминологијата, етиологијата и фреквенцијата на повредата, класификација на истата, клиничкиот наод, рендгенолошкиот наод, терапевтскиот приод, посттрауматското следење и прогноза.

Поглавје 7: Повреди на забнопотпорниот апарат - луксациии. Во ова поглавје се опишани повредите на периодонталните ткива на забите, застапеноста на одделните видови луксациски повреди, клиничката слика, терапевтскиот приод кај различни видови на луксациски повреди и нивниот прогностички аспект.

Поглавје 8: Авулзии. Авторите ја објаснуваат авулзијата, како изолирана повреда, но и во комбинација со други разновидни повреди во фронталната регија, биолошките аспекти, клиничкиот наод, рендгенографскиот наод, терапевтските можности и успехот од истите од аспект на сочувување на функцијата и естетиката.

Поглавје 9: Естетска реконструкција. Опишани се реставрациите на забите кај трауматски и други естетски нарушувања, реставративните методи, техники и постапки за воспоставување на нарушената дентална естетика и очекувањата од реставративните третмани.

Поглавје 10: Трауматски повреди на млечни заби. Во ова поглавје се опишани некомплицираниите и комплицираните фрактури кои може да ја зафатат млечната дентиција, луксациските повреди, нивното посттрауматско следење и прогноза, ставовите во однос на терапевтските постапки кога станува збор за млечна дентиција.

Поглавје 11: Компликации на трауматските повреди на заби. Наведени се најчестите компликации кои може да се очекуваат по настанување на трауматски повреди во зависност од одбранбениот систем на забната пулпа, нејзиниот оздравувачки капацитет, нејзиниот одговор на повредата, оздравувачки и одбранбен одговор.

Поглавје 12: Судско-медицински аспекти при повреди на забите. Последното поглавје од ракописот ја објаснува важната улога на судско-медицинските аспекти при повреди на забите во правните и медицински постапки, несреќи или професионални грешки. Клучната улога на судско-медицинските експерти со обука и искуство во оваа област во обезбедувањето на точни и објективни информации кои можат да влијаат на правните одлуки и исходите на судските процеси.

Библиографските единици, вкупно 30 користени при пишување на учебникот, правилно се цитирани во АПА стил.

ЗАКЛУЧОК

Ракописот „ДЕНТАЛНА ТРАУМАТОЛОГИЈА“ од проф. д-р Сања Нашкова, ас. д-р Верица Тонева-Стојменова и ас. д-р Соња Роголева-Ѓуроски е наменет за студентите од интегрирани студии на прв и втор циклус на студиската програма Дентална медицина на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип. Ова е прв учебник од овој вид за оваа област и е од несомнено значење за изучување на повредите на забите кои се дел од секојдневната стоматолошка проблематика. Учебникот претставува еден спој на теоретски, научни и практични сознанија при објаснување на повредите на забите и забнопотпорниот апарат, терапевтските методи и начините на нивното лекување, кои како една целина даваат основа истиот да се користи не само за време на студирањето, туку и да биде дел од секојдневното во секојдневната стоматолошка пракса. Ќе им помогне на стоматолозите, посебно на педодонтите, полесно да се снаоѓаат во решавањето на разновидни случаи од овој домен.

Со содржините кои се опфатени во него ќе се даде голем придонес во текот на едукацијата и студентите ќе имаат можност да го изучуваат потребниот материјал со најновите достигнувања од оваа област, за теоретска настава во соодветен обем на македонски јазик.

Врз база на сето погоре кажано, а врз основа на стандардите, критериумите и индикаторите предвидени со методологијата за вреднување и објавување на учебници, Рецензентската комисија има особена чест да му предложи на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, ракописот „Дентална трауматологија“ од проф. д-р Сања Нашкова, ас. д-р Верица Тонева-Стојменова и ас. д-р Соња Роголева-Ѓуроски да го прифати за објавување во е-библиотеката на Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Д-р Цена Димова, редовен професор, с.р.

Д-р Катерина Златановска, вонреден професор, с.р.

ПРЕГЛЕД
на прифатени теми за изработка на докторски трудови од Наставно-
научниот совет на докторски студии на Кампус 3, Кампус 2

	Број и датум на Одлука за прифаќање на темата	Назив на темата		Име и презиме на ментори	Име и презиме на студент
		на македонски јазик	на англиски јазик		
ФМН	Бр.0206-457/3 од 29.5.2024 г.	„Корелација на мутацискиот профил и микросателитската нестабилност како прогностички биомаркети за колоректален карцином и неговите клиничко-патолошки параметри“	„Corelation of mutational profile and microsatellite instability as prognostic biomarkers for colorectal cancer with its clinicopathological parameters“	интерен ментор проф. д-р Невенка Величкова; екстерен ментор проф. д-р Магдалена Богдановска-Тодоровска	Благица Крстеска
	Бр.0206-457/6 од 29.5.2024 г.	„Корелација на кожните манифестации и автоимуноста кај пациенти со системски лупус еритематозус“	„Correlation of skin manifestations and autoimmunity in patients with systemic lupus erythematodes“	интерен ментор проф. д-р Бистра Ангеловска; екстерен ментор проф. д-р Александар Анчевски	Ељита Зуљбеари-Маша
	Бр.0206-457/4 од 29.5.2024 г.	„Предикативна улога на TNF- α во појава на мајорни несакани срцеви настани при пациенти со акутен миокарден инфаркт“	„Predicative role of TNF- α in major adverse cardiac events in patients with acute myocardial infarction“	интерен ментор проф. д-р Ивица Смоковски; екстерен ментор проф. д-р Анита Арсовска	Маријан Јовев
ФЛПН	Бр.0206-454/3 од 29.5.2024 г.	„Анализа на интегрални и одржливи модели (АИОМ) за оптимизација на технологијата за експлоатација на јаглен во косовските површински рудници“	„Analysis of Integral and Sustainable Models (AISM) for Optimization of Coal Exploitation Technology in Kosovo's Surface Mines“	интерен ментор проф. д-р Ристо Дамбов; екстерен ментор проф. д-р Кемаљ Зекири	Ујмир Ука
	Бр.0206-454/2 од 29.5.2024 г.	„Дефинирање на оптимални технички параметри на технолошките системи за експлоатација на лигнит во косовскиот јагленов басен“	„Definition of optimal technological systems for lignite exploitation of the Kosovo coal basin“	интерен ментор проф. д-р Зоран Панов; екстерен ментор проф. д-р Идавер Хусеини	Алберт Хисени

ПРЕГЛЕД

на наслови на теми за изработка на магистерски и специјалистички трудови одобрени од наставно-научниот совет на единицата

Билтен 17.6.2024 година				
ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ	1. Токсичност и труење со најчесто употребуваните лекови од групата на НСАИЛ	2002-113/61 од 30.5.2024 год.	Проф. д-р Даринка Ѓоргиева Ацкова	Кристина Генева
	2. Предности, недостатоци и примена на различни техники во real time PCR технологијата	2002-113/59 од 30.5.2024 год.	Проф. д-р Невенка Величкова	Александра Ставрова
	3. Инциденца, дијагноза и третман на акутни интестинални опструкции во источниот регион на РС Македонија	2002-113/58 од 30.5.2024 год.	Доц. д-р Стефан Петровски	Александра Стевиќ
	4. Ефект на екстензионата терапија кај најчести вертебрални синдроми	2002-113/57 од 30.5.2024 год.	Проф. д-р Данче Василева	Андреј Фидановски
	5. Дијабетична ретинопатија предизвик на модерното време	2002-113/55 од 30.5.2024 год.	Проф. д-р Страхил Газепов	Викторија Мирческа
	6. Кератоконус - етиологија, клиничка слика и третмани	2002-113/54 од 30.5.2024 год.	Проф. д-р Страхил Газепов	Елизабета Анѓелеска
	7. Мотивација на жени за дарување на крв	2002-113/53 од 30.5.2024 год.	Доц. д-р Ивана Мицковски	Стеванче Петрески
	8. Пациенти со длабока венска тромбоза, рана превенција, дијагноза и третман во Кичевски регион во период од 2021 година	2002-113/52 од 30.5.2024 год.	Доц. д-р Ивана Мицковски	Егзона Дикеноска
	9. Исхраната како фактор за развој кај децата и улогата на сестрата за правилна едукација	2002-113/60 од 30.5.2024 год.	Проф. д-р Гордана Панова	Анита Стошиќ
	10. Средства на кинезитерапијата кај пациенти со лумбалгија	2002-113/56 од 30.5.2024 год.	Проф. д-р Данче Василева	Валентина Андовска
	11. Функционално возобновување кај пациенти со повреда на улнарен нерв	2002-113/51 од 30.5.2024 год.	Проф. д-р Данче Василева	Татјана Андоновска
	12. Современи аспекти на третман со транскутана електрична нервна стимулација	2002-113/50 од 30.5.2024 год.	Проф. д-р Данче Василева	Оливер Митков
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ	13. Виктимолошки аспекти на психичкото семејно насилство: истражување на импликациите од претрпен страв и душевна болка кај жртвите	1102-89/16 од 11.6.2024 год.	Проф. д-р Олга Кошевалиска	Елена Иванова